

Oönskade beteenden hos katt

Kunskapsbrist – kärnan av problemet

Julia Alm Baker och Linnéa Nordlund

Självständigt arbete i djuromvårdnad • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Djursjukskötarprogrammet
Uppsala 2023

Oönskade beteenden hos katt. Kunskapsbrist – kärnan av problemet

Unwanted behaviours in cats. Lack of knowledge at the core of the issue

Julia Alm Baker och Linnéa Nordlund

Handledare: Maria Andersson, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Bitr. handledare: Anna Lundberg, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Examinator: Therese Rehn, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i djuromvårdnad

Kurskod: EX0994

Program: Djursjukskötarprogrammet

Kursansvarig inst.: Institutionen för kliniska vetenskaper

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2023

Omslagsbild: Julia Alm Baker

Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd

Nyckelord: Aggression, avlivning, beteende, djurhälsopersonal, djurägare, etologi, klösning, miljöberikning, naturliga beteenden, omplacering, oro, oönskade beteenden, problembeteenden, stress, tamkatt, urinering, urinmarkering, välfärd

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Avdelningen för antrozooologi och tillämpad etologi

Sammanfattning

Katter anses av många som mer självständiga, lättare att sköta och mindre tidskrävande jämfört med till exempel hundar. Detta har troligen bidragit till deras ökande popularitet och att de idag är ett av de vanligaste husdjuren i världen. Trots detta saknas adekvat kunskap kring kattens specifika behov och naturliga beteenden hos såväl djurägare som djurhälsopersonal.

Otillräcklig kunskap kan leda till bristande djurhållning och att katter inte får utlopp för sina naturliga behov, vilket ofta orsakar oönskade beteenden. Trots den stora utbredningen av oönskade beteenden söker djurägare sällan hjälp för denna typ av problematik. En del väljer istället att omplacera eller avliva sina katter. Om djurägare istället får rådgivning och hjälp med att komma till rätta med oönskade problem skulle katternas välfärd ökas.

Syftet med denna litteraturstudie var att beskriva de vanligaste oönskade beteenden hos tamkatter, samt kartlägga bakomliggande orsaker till dessa. En litteratursökning gjordes efter specifika sökord i databasen Primo.

Detta arbete fann att de vanligaste oönskade beteendena hos tamkatter var urinmarkering, urinering och klösning på oönskade platser samt aggression. De främsta bakomliggande orsakerna är otillräcklig kunskap hos djurägarna vilket resulterar i bristande social och fysisk miljö för katterna. Det kan exempelvis handla om att katter inte får utlopp för jakt- och lekbetaende, att djurägare inte erbjuder klösplatser, har för litet antal kattlådor eller att det finns sociala spänningar i hushåll med flera katter. Även stress och oro kan ta sig uttryck i form av problembeteenden. Djurägare tenderar att söka hjälp främst för oönskade beteenden som drabbar djurägarna själva. Stress, oro och rädsla anses inte vara lika viktiga skäl för att söka rådgivning. När djurägare söker hjälp för oönskade beteenden är det viktigt att först utesluta medicinska orsaker, för att sedan kartlägga dess hemmiljö och sociala situation.

Förhoppningsvis kan detta arbete leda till djupare kunskap hos djurhälsopersonal kring oönskade beteenden hos katter. Ökad kunskap kan leda vidare till bättre rådgivning till djurägare vilket i förlängningen kan främja kattens välfärd.

Nyckelord: aggression, avlivning, beteende, djurhälsopersonal, djurägare, etologi, klösning, kunskapsbrist, miljöberikning, naturliga beteenden, omplacering, oro, oönskade beteenden, problembeteenden, rådgivning, stress, tamkatt, urinering, urinmarkering, välfärd.

Abstract

Cats are often considered to be more independent, easier to care for and less time consuming as pets compared to dogs. These are probably some of the reasons why cats have become one of the most common pets in the world. Despite their popularity, both cat owners and animal health personnel often lack adequate knowledge regarding the natural behaviour and needs of cats.

Insufficient knowledge can cause unsatisfactory welfare and an environment where cats are unable to fulfil their natural needs, which can result in unwanted behaviour. Although unwanted behaviour is very common, cat owners rarely seek professional help for these types of issues, leading to abandonment to shelters or euthanasia. Providing cat owners with advice and solutions to these problems from competent animal health personnel could significantly improve the welfare of cats.

The aim of this literary study is to describe the most common unwanted behaviours in pet cats and the reasons behind their development. A literary search in the research database Primo was conducted using keywords.

This study found that the most common unwanted behaviours in pet cats were scratching and urinating in unwanted places, urine marking, and aggression. The main underlying reasons for these behaviours were insufficient knowledge from the cat owners, resulting in inadequate social and physical environments for the cats. For example, not allowing cats to perform natural hunt and play behaviour, not offering designated scratch posts or enough litter boxes. Another common issue is that cats are experiencing social discomfort within the home. It has also been shown that stress and anxiety can manifest through the aforementioned unwanted behaviours.

Cat owners tend to seek help for problems that are directly affecting themselves, while stress and anxiety of the cats was generally not considered to be a cause to seek professional help. When examining cats with unwanted behaviour, it is vital to first rule out any medical reasons before investigating the cat's environmental and social situation.

The authors of this study hope that its findings can provide deeper insight regarding unwanted behaviours in cats. This increased understanding paves the way for animal health personnel to provide better guidance and advice to cat owners experiencing these issues and improve the welfare of the cats.

Keywords: abandonment, aggression, animal health personnel, anxiety, behaviour, cat, cat owner, counselling, environmental enrichment, ethology, euthanasia, lack of knowledge, natural behaviour, problem behaviour, scratching, stress, unwanted behaviour, urination, urine marking, welfare.

Innehållsförteckning

Förkortningar	7
1. Inledning	8
2. Syfte och frågeställningar	10
3. Bakgrund.....	11
3.1 Katten - ett vanligt husdjur	11
3.2 Evolutionär utveckling och katters naturliga behov.....	11
3.3 Vanliga oönskade beteenden	14
3.3.1 Urinmarkering och urinering på oönskade platser.....	14
3.3.2 Klösande på oönskade platser	15
3.3.3 Aggression	15
3.4 Stress och oro	16
4. Material och metod.....	18
5. Resultat	20
5.1 Urinmarkering och urinering på oönskade platser	22
5.1.1 Urinering på oönskade platser.....	22
5.1.2 Urinmarkering	23
5.2 Klösande på oönskade platser.....	24
5.3 Aggression	25
5.3.1 Aggression mellan katter	25
5.3.2 Aggression mellan katt och människa	26
5.4 Stress och oro	27
5.5 Sammanställning av svar på frågeställningar	28
6. Diskussion	30
6.1 Begränsningar.....	35
7. Konklusion.....	37
Referenser.....	38

Förkortningar

AAFP	American Association of Feline Practitioners
FIC	Felin idiopatisk cystit
FIV	Feline immunodeficiency virus
ISFM	International Society of Feline Medicine
SLU	Sveriges lantbruksuniversitet

1. Inledning

I rollen som djurhälsopersonal är det viktigt att kunna informera och hjälpa djurägare i frågor kring djurens hälsa ur ett bredare perspektiv än enbart medicinskt, såsom att rådgöra i frågor rörande beteendeproblematik.

Hos katter med beteendeproblem ligger det ofta psykologiska orsaker bakom kattens besvär. Enkäter till kattägare har dock visat att många inte söker hjälp för beteendeproblematik (Bradshaw 2018). Om djurhälsopersonal kan bidra med ökad kunskap samt utbilda djurägare om kattens behov och beteende kan kattens välfärd ökas.

Det finns en stark koppling mellan kattens beteenden och deras fysiska och emotionella hälsa. Kunskap kring detta är essentiellt för djurens välmående (Horwitz & Rodan 2018).

Idag saknas ofta kunskap hos djurägare kring kattens naturliga beteenden och behov samt hur brister i dessa kan orsaka oönskade beteenden. Förhoppningsvis kan ökad förståelse kring detta leda till att fler djurägare vänder sig till djurhälsopersonal för rådgivning och utredning även av beteendeproblematik.

Enligt en studie av Shore et al. (2008) visar resultat att djurägare upplever problembeteenden som mer allvarliga om de drabbar djurägaren själv, såsom aggression mot människor, klösning eller urinering på oönskade platser, jämfört med problembeteenden där katten uppvisar oro och ängslighet (Shore et al. 2008). Vanliga oönskade beteenden som djurägare upplever är bland annat urinering på olämpliga platser (Horwitz 2019), aggression riktat mot djurägaren (Amat & Manteca 2019) och klösbeteenden som förstör inredningen (DePorter & Elzerman 2019).

Kattens status höjs just nu i samhället. Som exempel kan nämnas den lagändring som från 2023 gjort märkning och registrering av katter obligatorisk i Sverige (SJVFS 2022:34). Förhoppningsvis kan denna statushöjning leda till att det blir vanligare att djurägarna söker veterinärvård även för problembeteenden för sina katter.

Det är viktigt att lyfta fram de orsaker som ligger bakom olika beteenden hos katter för att kunna öka kunskap hos såväl djurhälsopersonal som djurägare för att öka kattens välfärd.

Denna litteraturstudie skrivs som ett examensarbete i djuromvårdnad inom djursjukskötprogrammet på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU).

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna litteraturstudie är att kartlägga bakomliggande orsaker till tamkatters oönskade beteenden. Detta för att bidra till ökad kunskap hos djurägare och djurhälsopersonal samt i förlängningen en ökad välfärd för katter.

Litteraturstudien fokuserar på oönskade beteenden och problembeteenden hos katter som hålls som sällskapsdjur. Litteratur som kartlägger katters evolutionära utveckling och naturliga beteenden har också inkluderats för att förtydliga bakomliggande faktorer för utvecklandet av problembeteenden.

- Vad finns det för bakomliggande orsaker till tamkatters oönskade beteenden?
- Vilken typ av beteendeproblematik hos tamkatter söker djurägare hjälp för?
- Vilka är de vanligast beskrivna oönskade beteenden och problembeteenden hos tamkatter?

3. Bakgrund

3.1 Katten - ett vanligt husdjur

Antalet katter växer världen över. Både genom ett ökat antal nya kattägare och genom att befintliga ägare skaffar flera katter (American Veterinary Medical Association 2007 se Ramos 2019). Över 600 miljoner katter lever med människor världen över (Driscoll et al. 2009).

Enligt Agria (2017) fanns det 1 443 000 katter i Sverige år 2017. Detta gör katten till det vanligaste sällskapsdjuret i Sverige, och 44% av hushållen med katt äger två eller fler katter (Agria 2017). Det finns dock begränsad generell kunskap om katters beteenden. Detta kan bidra till stress och välfärdsproblem hos katter som hålls i hem där ägaren saknar kunskap eller där kattarnas beteenden missförstås (Atkinson 2018).

Trots sin viktiga roll för djurs välfärd, både genom hälsundersökningar och rådgivning kring beteenden, anses veterinärer inte vara förstahandsvalet för rådgivning vid problembeteenden av alla kattägare. Istället är egna internetsökningar den vanligaste källan för generella beteendefrågor (Karn-Buehle & Kuhne 2022).

Ellis et al. (2013) skriver att veterinärstudenter ofta saknar grundläggande kunskap från sin utbildning kring katters beteende och behov. För djurhälsopersonal är en förståelse inom detta område viktigt för att kunna förse djurägarna med adekvat vård och rådgivning.

3.2 Evolutionär utveckling och katters naturliga behov

Dagens tamkatt sägs härstamma från den afrikanska/arabiska vildkatten (*Felis silvestris lybica/Felis lybica lybica*) som ofta lever solitärt i territorium (Horwitz 2019). Traditionellt har teorin varit att katter domesticerades i Egypten för 3600 år

sedan. Nyare fynd och genetiska studier har dock funnit att katter funnits vid människans sida sedan jordbruket tog form för 10 000 år sedan, för att utnyttja matrester och möss som fanns i bosättningarna (Driscoll et al. 2009). Enligt Bradshaw (2018) uppstod det sannolikt en genetisk separation mellan vildkatten och de katter som i stället anpassade sig till ett liv sida vid sida med människor. På så sätt utvecklades underarten som ledde fram till de sällskapskatter som finns idag. Driscoll et al. (2009) menar att katter skiljer sig från andra domesticerade djur i att de varken tillför människan resurser eller bidrar till överlevnad.

Hos både vildkatter och tamkatter lever kattungar med sina mammor fram tills de har lärt sig att jaga självständigt. Om det finns gott om föda för hela gruppen fortsätter de att leva tillsammans, i annat fall delar sig gruppen när kattungarna blivit tillräckligt stora. Katter kan alltså leva både på egen hand och i sociala grupper. Katter som lever tillsammans kan skydda sina resurser på ett bättre sätt samt försvara sitt revir mot främmande katter (Crowell-Davis 2007). I en koloni är det honorna som utgör kärnan och de hjälps ofta åt att ta hand om de yngre individerna (Bradshaw 2018). Katter som lever tillsammans i harmoni har ofta en vänskaplig relation. De vilar gärna tillsammans, leker ihop och putsar och gnider sig mot varandra. Flera av dessa sociala beteenden utförs även mot människor. Katter föredrar att bli klappade exempelvis runt om huvudet eftersom det är samma område som de ofta berör varandra sinsemellan. När katter blir klappade på andra områden av människor kan det dock leda till aggression eftersom det inte upplevs naturligt. Detta är bra kunskap för djurägare att känna till för att främja en positiv relation till sin katt (Crowell-Davis 2004).

När en djurart är domesticerad innebär det att dess beteenden, fysiologi och genetik har påverkats av selektiv avel (Atkinson 2018). På 1800-talet började katter hållas främst som sällskapsdjur i framför allt västra Europa och USA (Bradshaw 2018). Selektiv avel av katter började ske brett först under sent 1800-tal (Atkinson 2018). Detta har lett till att katter har en annorlunda evolutionär historik jämfört med bland annat hundar, då katter genomgått mindre intensiv mänsklig selektion för domesticerade egenskaper (Driscoll et al. 2007). Som en följd av detta uppvisar katter både behov och beteenden som starkt liknar de som förfäderna visade. Exempel på sådana beteenden är driften att jaga och att gräva ner urin och avföring (Bradshaw 2018).

En stor skillnad mellan avel på katter och hundar är att katter ofta selekterats enbart baserat på utseende, medan hundar även valts ut baserat på önskvärda beteenden. Det finns rasbeskrivningar med olika beteendeegenskaper för katter, men det finns

väldigt lite vetenskaplig forskning kring rasspecifika beteenden hos katter (Atkinson 2018).

Kattens naturliga jaktinstinkt ansågs förr som något positivt då skadedjur hölls borta. Nu upplevs det istället besvärande för många djurägare när katter betar sig alltför intensivt i exempelvis lek eller jakt. Samtidigt anser många det som negativt när katter inte är sociala och keliga nog, medan det förr ansågs vara naturligt att de höll sig mer på avstånd (Heath 2007).

En stor del av kattens miljö utgörs av ägaren eller familjen som katten lever med. Katter som hålls inomhus har endast tillgång till det som ägaren har erbjudit katten, vare sig detta är medvetet eller omedvetet. Detta innebär att katter som hålls enbart inomhus inte i samma utsträckning har tillgång till att söka upp resurser som möter deras behov (Foreman-Worsley & Farnworth 2019). För att tillgodose kattens naturliga behov är det viktigt att erbjuda tillräcklig berikning i hemmet.

Berikning definieras som modifieringar och interventioner i miljön som gagnar invånarna och som på något vis tillgodoser något behov. Exempel på detta är tillgodoseandet av fysiologiska behov såsom vatten och föda, men också mötandet av beteendebestånd. God berikning ska simulera det naturliga beteendet hos djuret och tillåta djuret att göra fria val (Mellen & MacPhee 2001; Mench 1998 se Strickler & Shull 2014). Miljöer som katter vistas och lever i är komplexa, där berikning genom fysiska resurser enbart utgör en del av helheten. Andra faktorer som kan vara viktiga är daglig interaktion med människor, katter eller andra djurslag, vilket kan vara lika viktiga som fysiska objekt för att erbjuda en god välfärd (Foreman-Worsley & Farnworth 2019).

Katter använder sig av dofter och feromoner för att exempelvis förmedla trygghet eller för revirmarkering. De kommunicerar detta till andra individer genom att gnida sig, stryka sig och klösa. Det är ett naturligt beteende och det är därför viktigt att människor inte stör detta för mycket då användning av parfymade rengöringsmedel eller starkt doftande kattsand kan påverka negativt. Dofter kan ha olika påverkan på människor och katter (Ellis et al. 2013). Heath (2019) beskriver att människor ofta upplever klorin och ammoniak som en doft av nystädat och rent, medan katter istället kan associera dofterna med urin. Många rengöringsmedel innehåller även citrusdofter för en fräsch känsla, men som tvärtom ofta ogillas av katter. Ellis et al. (2013) menar vidare att när katter upplever doftsignaler som hotfulla eller inte får möjlighet att förmedla egna signaler kan det leda till flertalet oönskade beteenden, exempelvis urinmarkering.

3.3 Vanliga oönskade beteenden

Problembeteenden hos katter innebär ett beteende som anses oacceptabelt för djurägaren (Amat et al. 2009). En del beteenden anses som oacceptabla när de sker i hemmiljö, trots att de egentligen är helt naturliga beteenden för katten (Casey & Bradshaw 2008).

Vanliga problembeteenden hos katter inkluderar urinering på olämpliga platser, klösande på möbler eller inredning, aggression mot ägare och främlingar (Heidenberger 1997) samt aggression mot andra katter (Ramos 2019). Dessa problem rapporteras oftare hos innekatter än utekatter (Amat et al. 2009; Sandøe et al. 2017).

Förändringar i beteende kan bero på smärta, sjukdom och stress. Det finns dokumenterade sjukdomsspecifika beteendeförändringar, men många är inte typiska för någon sjukdomsbild (Horwitz & Rodan 2018). Horwitz (2019) lyfter i en litteraturstudie att det är viktigt att utesluta medicinska sjukdomar vid beteendeförändringar hos katter. En fysisk undersökning bör alltid göras med kompletterande lämpliga prover och undersökningar. Det är även av stor betydelse att få en bra historik från djurägaren. Författaren påtalar vidare att katter med exempelvis endokrina sjukdomar ofta kan få beteendeförändringar som exempelvis aggression, urinering på oönskade platser och minskad interaktion med djurägare.

3.3.1 Urinmarkering och urinering på oönskade platser

Problem med rumsrenhet hos katter innebär att urinering eller defekering sker på platser som är oönskade ur människors perspektiv. Katten utför normala eliminationsbeteenden, men det upplevs som problem när det sker på andra platser än vad djurägaren anser är lämpliga (Herron 2010). I en litteraturstudie från 2019 beskriver Heath att många människor uppskattar katter som sällskapsdjur för att de är renliga. Urinering på oönskade platser i hemmet leder därför ofta till stress inom hushållet. Framst påverkas relationen till katten, men det kan även uppstå irritation mellan familjemedlemmar. I en studie av Salman et al. (2000) visade resultat att problembeteenden gällande rumsrenhet var den främsta orsaken till att katter lämnas till katthem och det skedde oftare om det fanns fler husdjur i hemmet. Heath (2019) nämner dock att just urinering på oönskade platser är en vanlig orsak till att kattägare söker rådgivning.

Herron (2010) delar in problem med rumsrenhet i två olika typer av beteenden; urinering på oönskade platser och urinmarkering. Urinering på oönskade platser kan ofta särskiljas från urinmarkering då katten brukar uppvisa olika beteenden. Det är karaktäristiskt med en hukande ställning när katten urinerar för att tömma

blåsan och urinmängden är större jämfört med urinmarkering. Det är även vanligt att urineringsförknippas med grävande och övertäckande beteenden samt att det sker på en horisontell yta. Författaren beskriver vidare att urinmarkering istället kan särskiljas genom att katten har en mer stående position med rest svans och den backar ofta upp mot ett föremål. Svansen brukar skaka till när katten sprayar en mindre mängd urin. Horwitz (2019) nämner även att katten samtidigt kan trampa med baktassarna. Bradshaw et al. (2012) beskriver att katten genom urinmarkering sprider information både visuellt och via doft och kan kommunicera med andra katter utan att behöva mötas för exempelvis revirmarkering.

3.3.2 Klösande på oönskade platser

DePorter och Elzerman (2019) beskriver att klösning är ett normalt beteende hos katter som görs i syfte för att bland annat få bort lösa kloster, vässa klorna, sträcka ut kroppen och att märka ut revir. Enligt Landsberg (1991) klöser innekatter ofta på passande föremål och ytor i hemmet utefter vad som motsvarar behovet och från erfarenheter från tidig inläring som kattunge. DePorter och Elzerman (2019) menar att klösning kan upplevas som oönskat ur djurägarens perspektiv när katten klöser på exempelvis inredning och möbler. Detta sker ofta som följd av att katten inte får utlopp för sitt klösbeteende, ofta som följd av brist på avsedda klösplatser i hemmet.

Klösning är en så pass kraftig instinkt hos katter att även individer med bortopererade klor, både kattungar och vuxna, fortsätter att utföra rörelsemönstret (Landsberg 1991).

3.3.3 Aggression

För att kunna undersöka aggression hos katt måste först termen aggressivitet definieras. Frank och Dehasse (2004) definierar aggressivt beteende eller uppförande som ett beteende som riskerar att leda till, eller leder till, fysisk eller psykisk skada. I en litteraturstudie publicerad 2019 beskriver Ramos hur aggression hos katter typiskt innehåller hot eller skadegörande beteende riktat mot en annan individ. Aggressionsbeteendet kan ske mellan olika katter men även mellan katt och människa.

Vid aggression riktad mot människor är de fyra vanligaste orsakerna felriktat rovdjursbeteende, kelrelaterad aggression, aggression orsakat av rädsla samt omriktad aggression. Aggression som stammar ur rädsla uppstår när en katt som upplever hot inte kan fly eller gömma sig. Graden av aggression motsvarar i dessa fall hur stor fara katten bedömer att den utsätts för. Detta beteende kan misstolkas

av djurägaren som ren aggression vid avsaknad av förståelse för kattens beteende vid rädsla (Frank & Dehasse 2004).

Katters välfärd kan påverkas negativt av aggression mot människor då detta beteende kan leda till både övergivning och avlivning (Bain & Stelow 2014).

3.4 Stress och oro

Termen stress används inom biologin för att beskriva fysiologiska och beteendemässiga förändringar som framkallas av obehagliga eller skadliga stimuli (Moberg & Mench 2000). För husdjur finns olika typer av stress: fysiska stressorer, sociala stressorer och stressorer från mänsklig hantering (Amat et al. 2015). Stress kan även klassificeras som akut eller kronisk, beroende på dess långvarighet (Moberg & Mench 2000).

Problembeteenden som är orsakade av stress och oro är en viktig orsak till försämrad välfärd hos katter (Heath 2007). Stress är även en bidragande faktor till flertalet sjukdomar, såväl gastrointestinala, respiratoriska och dermatologiska (Amat et al. 2015). Några av de främsta orsakerna till stress hos katter är förändringar i miljön, en kal miljö, dålig relation mellan katten och andra katter eller människor samt upplevelsen av att sakna kontroll och förutsägbarhet (Rochlitz 2007).

Stress kan leda till flertalet problembeteenden som drabbar djurägaren och är därmed den bakomliggande orsaken till många avlivningar och bortlämnanden av katter (Amat et al. 2015). Vanliga stressframkallade problembeteenden är tvångsbeteenden, problem med rumsrenhet och aggressivitet som till exempel orsakats av rädsla (Heath 2007 se Amat et al. 2015). Stress kan även trigga ett flertal beteenden som inte noteras då det inte drabbar kattägaren eller hemmiljön. Det är dock tecken på nedsatt välmående (Amat et al. 2015) och kan inkludera överdriven tvättning, minskad lek och långa perioder där katten gömmer sig (Rochlitz 2014 se Amat et al. 2015). Oönskade beteenden såsom urinering på oönskade platser och aggression kan många djurägare uppleva som besvärande. När katter istället har ett mer undvikande beteende påverkas inte djurägaren i lika hög grad och är då mindre benägna att tag i problemet (Heath 2007).

Forskning om stress har visat att de negativa effekterna av stress hos djuret inte beror på typen av stimuli. Det är istället beroende av till vilken grad djuret upplever att stimuli kan förutsägas och kontrolleras (Beerda et al. 1998; Weiss 1972 se Amat et al. 2015). Det är också fastställt att stressorer har en additiv effekt, där svaret på

den upplevda stressen blir större när djuret utsätts för flera stressorer samtidigt jämfört med en ensam stressor (Schrech 2000 se Amat et al. 2015).

4. Material och metod

Denna litteraturstudie genomfördes genom databassökningar efter vetenskapliga artiklar, böcker och annat publicerat material.

Sökningarna efter befintliga källor gjordes i databasen Primo som innehåller artiklar från bland annat Web of Science, Scopus, PubMed och Google Scholar. Vid sökningarna användes filter för att enbart inkludera material som var vetenskapligt granskat och publicerat mellan 2005 - 2023. Inga filtreringar gjordes på språk.

En sökning gjordes på sökordet ("domestic* cat*" OR feline*) AND ("unwanted behaviour*" OR "unwanted behavior*" OR problematic OR problem* OR welfare OR issue* OR difficult* OR trouble* OR atypical OR behaviour* OR behavior* OR misbehaviour* OR misbehavior* OR etholog*). Denna sökning resulterade i 6732 träffar.

Nästa sökord som användes var ("domestic* cat*" OR feline*) AND ("unwanted behaviour*" OR "unwanted behavior*" OR welfare OR atypical OR behaviour* OR behavior* OR misbehaviour* OR misbehavior* OR stress) AND owner. Detta resulterade i 647 träffar.

Slutligen användes sökordet ("domestic* cat*" OR feline*) AND ("unwanted behaviour*" OR "unwanted behavior*" OR problematic OR problem* OR welfare OR issue* OR difficult* OR trouble* OR atypical OR behaviour* OR behavior* OR misbehaviour* OR misbehavior* OR etholog* OR stress) AND owner. Denna sökning resulterade i 817 träffar.

För samtliga sökningar bedömdes de första 60 träffarna genom att läsa titel, abstract och delar av arbetet. De träffar som ansågs vara relevanta sparades till referenshanteringsprogrammet Zotero. Där genomgick de genomläsning och eventuellt inkludering till arbetet.

Litteratur som valdes bort fokuserade på icke-beteenderelaterade tillstånd och bedömdes inte tillföra relevanta aspekter till denna litteraturstudie.

Från urvalet av artiklar från databassökningen utnyttjades även referenslistor för att få fram ytterligare källor. Totalt inkluderades 59 källor.

5. Resultat

I en litteraturstudie från 2019 fastslår Foreman-Worsley och Farnworth att katter är ett av de vanligaste sällskapsdjuren i världen, men att det trots detta endast finns begränsad vetenskaplig forskning kring hur katters hemmiljö är anpassad för deras behov. Tillgång till utevistelse tros vara gynnsamt både för mental och fysisk hälsa, och urbaniseringen har lett till allt mindre tillgång till utemiljöer. Detta har resulterat i att allt fler katter hålls enbart inomhus. Hur detta påverkar katters välfärd är ännu inte tillräckligt undersökt eller förstått. Samma litteraturstudie fastslår att den forskning som existerar kring katters välfärd ofta är utförd genom att undersöka ensamma parametrar i kontrollerade miljöer. Detta är användbart för katter som hålls på katthem eller i laboratorier, men kan troligen inte representera katter som lever i de dynamiska miljöer som hemmet ofta utgör. Det är troligt att den sociala hemmiljön har en stor påverkan på katters välfärd, men studien visade på substantiella brister inom forskningen kring detta område. Miljöerna i studierna speglade inte nog en komplex hemmiljö, och bedömningen av välfärd genomfördes genom olika bedömningsskalor som ännu inte är validerade (Foreman-Worsley & Farnworth 2019).

I en enkätstudie från 2014 fann Strickler och Shull att ägare som lekte med sina katter fem minuter eller mer per dag rapporterade färre beteendeproblem än ägare som lekte en minut. Samma enkät visade att 61% av kattägarna upplevde problembeteenden hos sina katter, där de vanligaste problemen var aggression och urinering på oönskade platser. Trots detta hade enbart 54% av de som rapporterade problembeteenden konsulterat en veterinär.

Shore et al. (2008) fann att problembeteenden generellt ökade risken för att katter skulle överlämnas till katthem, liksom dess prevalens; ju oftare problembeteendet uppstod desto större risk att djuren fick lämna hemmet. Problem som direkt påverkade djurägaren ansågs vara mest besvärliga. Urinmarkering ansågs av djurägarna vara det allvarligaste problemet följt av aggression mot människor samt urinering på oönskade platser. Rädsla rankades som det minst problematiska beteendet. Samma studie undersökte hur villiga djurägare var att söka hjälp för beteendeproblematik, samt på vilket sätt djurägarna föredrog att söka hjälp. Resultatet visade mindre benägenhet att använda kostnadsbelagda resurser och att

ju mindre personlig hjälp som erbjöds, desto mindre var villigheten att betala för tjänsten. Kass (2007) anger att problembeteenden är det främsta skälet till att katter lämnas till katthem.

I en rapport från 2004 fann Wright och Amoss att hälften av adopterade kattungar hade utvecklat ett problembeteende redan efter en månad i sitt nya hem. Shore (2005) anger att beteendeproblem är grunden till en tredjedel av misslyckade adoptioner från katthem. Detta stöds av Amat et al. (2009) som fann att katter som köpts från djurbutiker uppvisade problembeteenden i större utsträckning än kontrollgruppen. Dessa beteenden var framförallt olika typer av aggression, men även urinering och defekering på oönskade platser. Dessutom sågs en signifikant skillnad mellan katter som hade tillgång till utevistelse och innekatte, där katter som inte hade möjlighet att vistas utomhus uppvisade fler problembeteenden.

Mendl och Harcourt (2000) beskriver att flera studier har visat att miljön i en kattunges första tid i livet har en stark påverkan på beteendet senare i livet. Den tidiga socialiseringen av kattungar är av stor betydelse. Katter som fått mycket hantering de första veckorna i livet var mer framåt och nyfikna jämfört med kattungar som inte hanterats lika mycket. Enligt Amat et al. (2015) påverkas socialiseringen mot människor både av mängden hantering samt hur många olika personer som hanterar kattungen.

Vid tre till fem veckors ålder börjar kattungar utforska kattlådor och substrat som kattsand. När de är fem till sex veckor gamla är de inte längre beroende av att mamman stimulerar urinering och defekering (Bateson 2014). Vid samma ålder börjar kattungar använda kattlådan för elimination med grävande och övertäckande beteenden i olika grad (Carney et al. 2014). Borchelt (1991) beskriver att inlärd aversioner eller preferenser såsom material och platser kan spela en stor roll för var en katt väljer att eliminera.

Även aggression till följd av rädsla påverkas av kattungens tidiga upplevelser. Både otillräcklig socialisering, bestraffningar och andra smärtsamma upplevelser kan orsaka rädsla och aggression mot människor (Amat & Manteca 2019). Bradshaw et al. (2012) poängterar att katters tidiga inlärd erfarenheter formar preferenser och lägger grunden för beteenden och associationer senare i livet.

5.1 Urinmarkering och urinering på önskade platser

5.1.1 Urinering på önskade platser

Enligt Heath (2019) är det viktigt med kunskap om katters behov och naturliga beteenden för att kunna hjälpa djurägare när katter väljer att kissa utanför lådan. Herron (2010) har skrivit en artikel om förståelse och behandling kring önskat urineringsbeteende hos katter. Där lyfts fram att det är viktigt vid en utredning att först utesluta eventuella underliggande fysiska sjukdomar. Heath (2019) beskriver att Felin idiopatisk cystit (FIC) är en åkomma som är idiopatisk och kan ha många bakomliggande faktorer, med ett eller flera symtom från nedre urinvägarna. FIC innebär ofta smärta och obehag vid urinering. Seawright et.al (2008) anger att FIC är den vanligaste medicinska orsaken till förändringar i urineringsbeteende hos katt. Detta gör att FIC är en viktig differentialdiagnos för katter som tas in för undersökning rörande problem med rumsrenhet. Herron (2010) beskriver att exempel på andra tillstånd som bör ses över är kronisk njursjukdom, hypertyreos, tumörer, diabetes eller förstoppning (Herron 2010). Enligt Heath (2019) kan även åldersrelaterade åkommor ligga till grund.

Herron (2010) nämner vidare att vid utredning av problem med rumsrenhet är det viktigt att få fram detaljerad information från djurägare angående miljön i hemmet och skötseln av katten. Det är även bra att försöka reda ut om problemet handlar om urinmarkering eller urinering på önskade platser för att komma till botten med bakomliggande orsaker. Hygien kring kattlådor har en betydande roll. Carney et al. (2014) lyfter fram att se över var kattlådor är placerade i hemmet, till exempel långt ifrån andra resurser, samt om de är placerade på en lugn plats. Vilken typ av kattlåda, sand eller strö som används spelar också roll då katten kan ha olika preferenser kring detta. Enligt Neilson (2003) har även den sociala miljön och samspel med människor och andra djur betydelse. Om det finns flera katter i hemmet är det av stor vikt att se över hur de beter sig mot varandra för att försöka se mönster om det förekommer konflikter. Stress och spänningar inom hushållet kan vara en bakomliggande orsak till önskat urineringsbeteende. Heath (2019) beskriver att det är viktigt att ha tillräckligt många kattlådor och tänka på hur de är placerade när det finns flera katter i ett hem. Det kan innebära oro och en påfrestning att behöva dela på resurser, vilket kan leda till att katter letar upp andra platser för att kunna utföra sina behov på en tryggare plats. Hos innekatter kan det vara bra att försöka undvika att främmande katter utomhus kan se in, då detta kan upplevas som ett hot och skapa en otrygg miljö kring kattlådan.

Katter letar ofta upp en plats för elimination som är lugn och trygg, med ett substrat som upplevs passande att gräva i. Det är av stor betydelse att katter erbjuds en passande plats och miljö för elimination utifrån deras egna preferenser. Författaren

skriver vidare att djurägare inte alltid har kunskap om katters behov eller hur olika händelser eller förändringar i miljön kan påverka kattens liv och beteende. Det är därför viktigt att djurhälsopersonal får fram information kring eventuella förändringar i hemmets miljö, exempelvis nya familjemedlemmar eller andra husdjur.

5.1.2 Urinmarkering

Urinmarkering är ett naturligt beteende som katter använder sig av för att markera revir eller för att kommunicera med andra katter i parningssyfte. Även efter att katter blivit kastrerade kan de dock fortsätta med detta beteende, ofta på grund av stress och osäkerhet (Herron 2010).

Urinmarkering sker ofta mot vertikala ytor på socialt viktiga platser, exempelvis nära fönster, dörrar eller på djurägares tillhörigheter (Neilson 2003). Horwitz (2019) beskriver att många faktorer kan ligga bakom urinmarkering, även medicinska tillstånd. Det är därför viktigt att försöka hitta grunden till varför en katt börjar urinmarkera. Författaren skriver vidare att det är vanligt att katter som urinmarkerar fortfarande använder kattlådan för att tömma blåsan och för defekering. Dock kan urinmarkering även ske på horisontella ytor vilket ibland kan göra det lite svårare att skilja mot vanlig urinering.

Barcelos et al. (2018) skriver i en studie som undersökte bakomliggande riskfaktorer kring problem med rumsrenhet hos katter att det finns ökad risk för urinmarkering om det finns flera katter i ett hushåll. Det var framförallt tydligt hos katter som från en början levde ensamma, men där det sedan tillkommit flera katter i hemmet. Även hög ålder innebar en ökad risk. Pryor et al. (2001) utförde en studie i Kalifornien som undersökte bakomliggande orsaker till urinmarkering hos katter samt hur hantering av miljön kan påverka frekvensen. Resultat visade att hankatter och katter som levde i hushåll med flera katter var mer benägna att urinmarkera. Den vanligaste orsaken till urinmarkering som djurägarna nämnde i studien var konflikter i interaktioner med andra katter utanför eller inom hemmet. Optimering av miljön i hemmen, som exempelvis god hygien av kattlådor, ledde till minskad frekvens av urinmarkering. Horwitz (2019) menar att på samma sätt som för urinering på oönskade platser kan stress och frustration vara utlösande faktorer, såsom förändringar inom hemmet eller ändrade rutiner i kattens vardag.

Horwitz (2019) har vidare sammanfattat åtgärder som kan hjälpa till att komma till rätta med urinmarkering. Det kan exempelvis vara kastrering, erbjuda bra miljö för kattlådor med lämpligt antal, placering, substrat och bra hygienrutiner. Vidare bör man se över hur den sociala interaktionen fungerar om det finns flera katter i hushållet. Även berikning av miljön i hemmet samt god interaktion mellan

djurägare och katt kan ha en positiv effekt. Författaren nämner även att feromoner ibland kan vara till hjälp och i vissa fall när inget annat har fungerat även medicinering.

I ett studentarbete från SLU gjordes en enkätstudie riktad till djurhälsopersonal kring rådgivning och behandling av innekissande katter samt användandet av psykofarmaka. Resultat visade att det är ovanligt att katter som urinerar utanför lådan behandlas med psykofarmaka i Sverige. Istället handlar det främst om rådgivning kring att anpassa hemmet till en trygg miljö efter kattens behov, samt att prova feromoner (Gabrielsson & Jonsson 2021).

5.2 Klösande på önskade platser

Klösning fyller en viktig funktion för katten för att kunna kommunicera med andra katter och lämna revirmarkeringar. Genom klösning lämnas dofter och feromoner från exempelvis de interdigitala körtlarna. Rivmärken efter klösandet ger även en synlig markering till andra katter (Bradshaw et al. 2012).

Heath (2007) betonar att klösning är ett normalt beteende hos katter, men att det upplevs som ett oönskat beteende av djurägare när det sker på platser som inte anses lämpliga, såsom möbler och inredning. DePorter och Elzerman (2019) menar att de metoder som vissa djurägare använder för att få katten att ändra sitt klösbeteende varken är effektiva eller lämpliga ur ett välfärdsperspektiv. Bestraffningar som att exempelvis ryta eller spruta vatten på katten när den utför ett normalt beteende kan leda till ökad stress och rädsla. Dessa metoder hjälper inte katten med de bakomliggande faktorerna och katten hittar ofta andra ställen att klösa på istället. Även stress och otrygghet mellan katter kan leda till att frekvensen av klösning ökar.

I en enkätstudie riktad till kattägare vid en klinik i Georgia, USA, rapporterade 83,9% av djurägarna ett oönskat klösningsbeteende. Klösning på möbler och stolar var vanligast, följt av klösning på mattor (Moesta et al. 2018). En annan enkätstudie som var internetbaserad inkluderade 4015 kattägare från 36 olika länder, de flesta från USA, Kanada och Storbritannien. Ungefär hälften av djurägarna uppgav oönskat klösningsbeteende hos sina katter (Wilson et al. 2016).

I flera länder var det tidigare vanligt att kattägare lämnade in katter för att få klorna bortopererade på veterinärklinik som följd av oönskat klösbeteende. Forskning har dock lyft fram möjliga långsiktiga negativa effekter såsom beteendeproblem, smärta, minskat lekbeteende och hälsa. Flera länder har nu förbjudit borttagning av klor på katter (DePorter & Elzerman 2019). I Sverige är det inte tillåtet att operera

bort klor på en katt för att den ska sluta klösa utan får endast göras om det är nödvändigt av andra veterinärmedicinska skäl (Jordbruksverket 2022). DePorter och Elzerman (2019) föreslår att en lämplig metod för att komma till rätta med problemen är att djurägare får ökad förståelse och kunskap kring katters behov av att klösa och vilka åtgärder som kan göras för att förbättra miljön för katten. Exempelvis skulle djurhälsopersonal kunna ge information och råd till djurägare vid veterinärbesök redan tidigt i kattens liv. Om det finns flera katter i hushållet är det bra att ha flera olika typer av klösplatser utplacerade i hemmet för att undvika konkurrens om resurser. Strickler och Shull (2014) utförde en internetbaserad enkätstudie i Tennessee, USA, där resultat visade att 55% erbjöd en plats för klösning till sin katt. Heath (2007) beskriver att det är viktigt att försöka erbjuda klösplatser med lämpligt klösmaterial samt passande höjd. Många katter tycks föredra material som sisalrep, men även andra material kan fungera.

5.3 Aggression

Enligt Horwitz (2001) kan underliggande medicinska och smärtsamma tillstånd bidra till aggressivt beteende. Det är därför nödvändigt att en undersökning genomförs på katter som uppvisar aggressivitet. Om katten efter sådan undersökning förklaras frisk eller får underliggande problem behandlade, kan en beteendeariktad insats påbörjas.

En retrospektiv studie kring problembeteenden utförd av Amat et al. (2009) fann att aggression stod för nästan hälften (47%) av problembeteenden som rapporterats till veterinärer vid en klinik i Barcelona. Aggression var dessutom vanligare i hushåll med enbart en katt än i de hushåll där flera katter bodde tillsammans.

Amat och Manteca (2019) identifierade de vanligaste hälsorelaterade orsakerna till aggressivt beteende som:

- Hormonella störningar såsom hypertyreos, men även en hög andel könshormoner hos katter som ej är kastrerade.
- Infektiösa sjukdomar, till exempel rabies eller feline immunodeficiency virus (FIV).
- Smärta från medicinska åkommor eller medicinska manipulationer.
- Neurologiska problem såsom epileptiska anfall.
- Metaboliska störningar, till exempel leverdysfunktion.

5.3.1 Aggression mellan katter

Det finns två olika typer av aggression mellan katter i ett hushåll; lekrelaterad aggression och icke-lekrelaterad aggression. Skillnaden mellan dessa finns främst i

kroppsspråk och tillvägagångssätt, där den icke-lekrelaterade aggressionen sker fientligt och genom en mer hotande kroppshållning (Ramos 2019). Lek-relaterad aggression kan kopplas till katter som uppvisar 'överaktivitet' eller katter som inte har tillgång till en fullgod miljö med berikning (Frank & Dehasse 2004).

Ramos (2019) skriver att det är mycket vanligt med aggression mellan katter när nya katter introduceras i ett hushåll. Detta kan leda till frustration hos djurägarna som förväntar sig att katterna ska bli lika glada över den nya familjemedlemmen som ägaren är. Aggression är särskilt vanligt i situationer där flera katter är sammansatta i nära grupper eller i grupper utan släktskap. Det kan också förekomma under sprudlande lek. Ellis et al. (2013) beskriver att även om det är vanligt att djurägare har flera katter i hemmet så är det långt ifrån alla katter som trivs eller kommer överens med varandra om deras miljö och behov inte är tillgodosedda. Många djurägare tror att katterna har en bra relation så länge de inte slåss eller uppvisar beteendeproblem.

Katters tillgång till utevistelse och därav större utrymmen att röra sig fritt på ser olika ut på olika platser i världen. I Storbritannien och Frankrike är det vanligt med tillgång till utevistelse, medan det i Brasilien är vanligt med hushåll med flera katter utan tillgång till utevistelse på grund av den tätbebyggda miljön. Det är vanligare med aggression hos de katter som saknar tillgång till utevistelse (Ramos 2019).

Författaren beskriver vidare att det är viktigt att identifiera de underliggande mekanismerna till aggression för att kunna behandla problemet. Sjukdomstillstånd som orsakar smärta, förändrad metabolism eller sjukdomsspecifika dofter kan påverka hur katter beter sig mot varandra. Aggression mellan katter måste tolkas ur kontexten av socialt beteende hos katter, och att bedömning för huruvida behandling ska ske eller inte beror på hur aggressionen påverkar samtliga involverade katter (Ramos 2019).

5.3.2 Aggression mellan katt och människa

Aggression mot ägaren och andra familjemedlemmar är mycket vanligt hos katter (Bamberger & Houpt 2006). Det är framförallt vanligt hos katter som bor ensamma (Association of Pet Behaviour Counsellors 2005 se Amat & Manteca 2019), katter som enbart hålls inomhus och hos katter som köpts från djurbutiker (Amat et al. 2009). Samma studie beskriver att det även är vanligt förekommande hos katter som av någon anledning inte fått tillräcklig eller korrekt socialisering med människor (Amat et al. 2009), samt katter som avvänjts tidigare än 8 veckors ålder (Ahola et al. 2017).

Det finns flera olika kategorier av aggressivt beteende:

- Felriktat rovdjursbeteende är mycket vanligt förekommande, och den typ av aggression som oftast drabbar människor runt katten (Amat & Manteca 2019). Denna typ av aggression kommer från olika typer av rörelser, såsom en fot under ett lakan. Trots att detta är ett naturligt beteende för katter kan det resultera i skador på både människor och andra djur (Curtis 2008).
- Kelrelaterad aggression sker vid försök till fysisk kontakt med katten eller efter en stunds kontakt. Det sker ofta efter tidiga varningstecken såsom ändrad kroppshållning (Frank & Dehasse 2004).
- Aggression från rädsla uppstår när en katt inte kan följa sin första instinkt att ta skydd vid upplevda hot och tvingas istället till defensiv respons (Frank & Dehasse 2004).
- Omriktad aggression uppkommer från stimuli som katten uppfattar som aversiva, såsom höga ljud. Då det saknas en tydlig källa till stimuli attackerar katten istället ett alternativt stimuli, såsom en människa (Frank & Dehasse 2004).

5.4 Stress och oro

Mariti et al. (2017) undersökte kattägares igenkänning och uppfattningsförmåga av nedsatt välfärd hos katter. Studien fann att vissa symptom som beteendexperterna anser vara avgörande i diagnostiken kring stress var de symptom som hade lägst igenkänningsfaktor hos kattägarna. Som exempel nämns klösning, vidgade pupiller, återkommande cystit och att frysa till i rörelsen. Det var bara mycket tydliga eller potentiellt störande beteenden för kattägaren som identifierades som stressrelaterat. Överdriven vokalisering, hukande hållning med bakåttstrukna öron och urinering på oönskade platser ansågs som stressbeteenden hos två tredjedelar av studiedeltagarna.

För att minska stress och öka välbefinnande är berikning ett viktigt verktyg som ger katten en mer fysisk, social och varierad miljö (Rochlitz 1999). Berikningen ska förändras över tid och inte vara statisk. Dock får förändringarna inte vara för stora och plötsliga då detta i sig kan orsaka emotionell stress hos katten (Amat et al. 2015).

Amat et al. (2015) sammanställer i sin litteraturstudie flera viktiga exempel på lämplig berikning som kan minska stress hos katter:

- Katter ska ha tillgång till ett tryggt område där alla viktiga resurser finns. Detta område ska inte vara tillgängligt för stressorer såsom andra djur.

- Att gömma mat och godis tillfredsställer katters naturliga födosöksbeteende. Leksaker som imiterar naturliga byten, såsom möss, ska finnas tillgängligt och regelbundet flyttas runt i hemmet.
- Ett tredimensionellt område där katter både kan gömma sig och hålla utsikt över miljön.
- Ett designerat föremål för katten att klösa på är viktigt då klösning är ett högt motiverat naturligt beteende.

Det finns god evidens för att gömställen används av katter som har tillgång till dessa, samt att det positivt påverkade välfärden (Foreman-Worsley & Farnworth 2019). I en studie drogs slutsatsen att gömställen inte bara är bekväma utan också fyller en "huvudsaklig döljande funktion" (Vinke et al. 2014). Ellis et al. (2013) skriver att det är viktigt att tänka på hur miljön bör anpassas efter katters behov för att de ska må så bra som möjligt och för att minska stress. Som exempel nämns antal och placering av mat- och vattenskålar, viloplatser och kattlådor. Enligt Heath (2019) har djurägare inte alltid kunskap om katters sociala interaktioner och kan misstolka dessa. Många djurägare tänker att det finns en konflikt först när katterna är högljudda mot varandra eller vid slagsmål, men även mer undvikande beteenden kan också vara tecken på en otrygg relation.

5.5 Sammanställning av svar på frågeställningar

Vad finns det för bakomliggande orsaker till tamkatters oönskade beteenden?

En viktig bakomliggande orsak till oönskade beteenden är att katten inte får utlopp för sina naturliga beteenden och att djurägare inte tillgodoser kattens behov. Det finns en generell okunskap kring katters beteende vilket kan leda till felaktig social och fysisk miljö för katten. Vissa naturliga beteenden som katter utför kan upplevas som oönskade när de sker på annat sätt än vad som anses lämpligt ur djurägarens perspektiv. Det är av stor vikt att erbjuda berikning och möjligheter för katten att kunna utföra naturliga beteenden som klösning, jakt- och lek samt en lämplig och hygienisk miljö för elimination. Även tillräckligt med resurser såsom matskålar och viloplatser, samt trygga och väl fungerande relationer med såväl människor som andra djur i hushållet är mycket viktigt. Enbart vistelse i inomhusmiljö kan också vara en bidragande faktor till oönskade beteenden. Hur väl en katt är socialiserad och vad den har varit med om som liten kan ha stor påverkan i det vuxna livet. Stress och oro kan vara en bakomliggande faktor till många olika oönskade beteenden. Även medicinska sjukdomar och smärta kan vara bakomliggande orsaker som måste uteslutas vid utredning av oönskade beteenden.

Vilken typ av beteendeproblematik hos tamkatter söker djurägare hjälp för?

Djurägare söker framförallt hjälp för problem som drabbar djurägaren själv och upplevs som problematiskt, såsom aggression eller urinering på oönskade platser. Stress, oro och rädsla anses av många djurägare inte vara problem som kräver professionell rådgivning, trots att detta är vad katten påverkas mest av.

Vilka är de vanligast beskrivna oönskade beteenden och problembeteenden hos tamkatter?

De vanligaste oönskade beteendena som beskrivs är aggression, urinmarkering samt urinering och klösning på oönskade platser. Dessa beteenden har dock i många fall samma bakomliggande orsak i form av stress, oro och rädsla.

6. Diskussion

Kattens popularitet som husdjur har ökat stadigt. Deras upplevda självständighet och mindre krav på tidskrävande omhändertagande jämfört med att äga hund är en anledning till deras popularitet. Heath (2007) anger att katter passar bra som sällskapsdjur, men att det är viktigt att djurägare har grundläggande kunskap om deras behov och naturliga beteenden (Heath 2007). Att äga en katt är liksom varje djur ett åtagande både i form av tid, omvårdnad och kunskapsinhämtning. Det är djurägarans individuella ansvar att förse de djur som innehas med den miljö och resurser som krävs, inte bara för hälsa ur en medicinsk aspekt utan även gott psykiskt välmående.

I Jordbruksverkets föreskrifter gällande krav för att tillgodose katters grundläggande behov fastslås att "Den som håller katt ska ha tillräcklig kompetens. Katter ska hållas och skötas så att deras behov av social kontakt, mental stimulans, att klättra, klösa, vila, gömma sig, söka föda och jaga samt upprätthålla värmebalans tillgodoses" (SJVFS 2020:8). Denna lagstiftning belyser just kravet på att uppfylla många av de områden vars brister ofta ligger bakom olika problembeteenden. Den bristande kunskapen inom dessa områden kan säkerligen härledas till uppfattningen av katten som ett djur som är självständigt och inte medför speciellt mycket krav. Många djurägare känner kanske inte ens till att det finns en lagstiftning kring katthållning. Denna okunskap kring en god social och mentalt stimulerande miljö försvårar både för djurägare och djurhälsopersonal när det gäller behandlingen av problembeteenden.

En nyckelaspekt i diskussionen kring problembeteenden är att fråga vem som upplever ett problem. Många av de vanligt förekommande problemen som djurägare upplever som oönskade är helt naturliga beteenden för katten. De stämplas dock som problematiska då de inte utförs enligt förväntan eller önskemål från djurägaren. Prevalensen av dessa upplevda problem skulle säkerligen minska markant om det fanns ökad kunskap såväl som ökad tolerans kring kattens behov. För hundägare är det helt naturligt att hundar behöver få rastas, men få kattägare förstår liknande krav som kommer av att hålla katter. Djurägare anser att stress, oro och rädsla är de minst problematiska beteendena. Detta är en mycket bekymmersam inställning, då detta är det som starkast påverkar kattens själv. Detta är även en stor

bakomliggande orsak till att problembeteenden som drabbar djurägare uppstår. Att djurägare får kunskap om kopplingen mellan stress och beteendeproblematik är mycket viktigt för katternas välmående. Åsikten om att problematik som inte drabbar djurägaren själv inte är något att prioritera blir därför en av de största utmaningarna inom katternas välfärd.

Det blir alltmer populärt att adoptera katter ifrån olika former av katthem. Detta är en handling som i de flesta fall grundas i välvilja och önskan om att kunna ge en katt ett bra hem. Denna litteraturstudie har dock visat att dessa katter löper större risk för att utveckla beteendeproblem. Detta innebär att det i dessa fall är extra viktigt med stor kunskap om katters naturliga beteenden, socialiseringens påverkan samt introducerande av nya katter i hemmet. Det är även vanligt att adopterade katter överges ännu en gång, oftast till följd av problembeteenden. För katternas välfärd är det därför av stor vikt att både personalen på katthemmet och den adopterande kattägaren är medveten om vilka utmaningar som adoption kan innebära.

Ett återkommande tema i litteraturen som berörts i detta arbete är bristande kunskap hos djurägare kring katters naturliga beteende. Detta påverkar både utvecklandet och upplevelsen av problembeteenden. I Heaths artikel från (2019) nämns det att det är viktigt att lyfta fram att det just handlar om oönskade beteenden och inte att djuret gör något fel i sitt beteende. Det är djurägaren som upplever att det är en problematik samt har ett ansvar för djurets miljö.

Förväntningar och önskemål om att katter ska vara sociala och kontaktsökande enligt djurägares villkor är nog vanligt förekommande och en möjlig anledning till omplacering. Att katten upplevs som alltför aktiv eller inte tillräckligt social kan upplevas som ett problem. En acceptans för katten som individ med egen personlighet samt att låta den få utlopp för sina behov är viktigt för välmåendet. Det krävs även större kunskap hos djurägare för att kunna tillgodose en tillräckligt berikad och varierande miljö för sina katter. Katter behöver få tillgång till att utföra sina naturliga beteenden. Speciellt de djurägare som väljer att hålla sina katter inomhus och därmed inte kan erbjuda den naturliga berikning som utevistelse utgör, behöver ha stor förståelse för katters naturliga behov och erbjuda lämpliga resurser inomhus. Det mest optimala vore troligen en kombination av inne- och utomhusvistelse, men det är långt ifrån alla djurägare som har möjlighet att erbjuda detta till sin katt. Fördelar med innemiljön är att den ofta är säkrare, särskilt i tätbebyggda områden med trafik, men även mindre risk för skador och slagsmål.

Det är också viktigt att ha kunskap om hur katter interagerar med andra och vad som kan påverka social interaktion. Detta gäller såväl andra djur i hemmet samt

kontakten med människor. I sin litteraturstudie finner Foreman-Worsley och Farnworth (2019) flera studier som pekar mot att människorna i katternas hemmiljö har en större påverkan på välfärd och beteende än andra katter i hemmet. Trots detta finns det mer forskning inom katt-katt relationer än människa-katt relationer, och det finns stora brister inom området barn-katt relationer. Att bättre förstå hur den mänskliga relationen påverkar katters liv, speciellt för katter som hålls inomhus, får anses vara vitalt för att kunna öka välfärden. I en studie av de Souza Machado et al. (2020) drogs slutsatsen att katter som hölls inomhus hade närmare relation till sina ägare, men också fler problembeteenden.

Enligt Kass (2007) är den vanligaste anledningen till att katter avlivs i USA att katthemmen är överfulla. Detta är resultatet av okontrollerad avel och för få kastrationer, men även det stora antal katter som överges till följd av olika problembeteenden. Att djurägaren samlat på sig för många katter, skulle flytta eller inte längre hade råd att ha kvar katten var de främsta anledningarna till att de övergavs. Samma studie påstår att en grundläggande förändring i synsättet är nödvändig för att förstå värdet på husdjurens liv. Att katternas status måste höjas blir också tydligt i en studie av Murphy et al. (2013). Där fastslås att djurägare är mer benägna att söka veterinärhjälp för hundar än katter för samtliga undersökta områden. Detta inkluderade bland annat vaccinerings, allvarlig sjukdom, allvarliga skador och årliga hälsoundersökningar.

Det finns idag en populär trend världen över att dela filmklipp på husdjur. Det är exempelvis vanligt att folk filmar katters reaktioner som upplevs underhållande av människor. Ofta handlar det dock om att katterna blir skrämde när de utsätts för plötsliga situationer och då reagerar med olika läten och beteenden på grund av rädsla. Filmklippen sprids bland väldigt många människor och även om de flesta vill sina djur väl så kan det drabba djurens välfärd negativt genom okunskap.

Det finns en risk att djurägare förmänskligar katters beteenden, som följd av bristande kunskap. Speciellt när det gäller aggressionsbeteenden kan djurägare tolka naturliga beteenden såsom jakt som ett direkt uttryck av aggression mot människan. Detta blir speciellt problematiskt när katten bestraffas för sitt beteende. Även klösning som är ett grundläggande behov för katter kan leda till olika typer av bestraffningar om det inte sker på platser som djurägaren anser vara acceptabla. Bradshaw et al. (2012) menar att när katter utför oönskade beteenden kan många djurägare uppleva det som att katten med trots eller uppsåt vill förstöra möblemang eller inredning. Bradshaw (2018) har också identifierat detta synsätt vid urinering på oönskade platser. Hirsch et al. (2022) beskriver hur personer som är utbildade inom djurbeteende inte upplevde färre problembeteenden hos sina egna husdjur,

men däremot hade kunskap om att katters problembeteenden inte grundade sig i illvilja.

Som tidigare nämnts av Heath (2019) kan oönskade beteenden ofta leda till stress och sämre relationer inom hushållet. Relationen till katten påverkas, men det kan även skapa irritation mellan familjemedlemmar. Många väljer att lämna bort katten trots att det finns hjälp att få (Heath 2019). En orsak kan vara att djurägare inte känner till att de kan vända sig till en vanlig djurklinik med dessa besvär. En hel del oönskade beteenden handlar om att det behövs förändringar i hemmiljön med enklare lösningar som att erbjuda klösplatser, förbättra hygien kring kattlådor samt erbjuda större antal eller att låta katten få utlopp för mer jakt och lek. Handlar det om hushåll med flera katter kan det finnas spänningar mellan katterna om de inte är socialt kompatibla med varandra. Detta kan skapa stor stress hos individer och då kan det i vissa fall faktiskt vara bäst med en omplacering för kattens mående. Det bästa vore om djurägare får råd och kunskap i tidigt skede för att förebygga oönskade problem och att de uppsöker klinik och får adekvat hjälp om dessa problem uppstår. En ökad medvetenhet kring kattens naturliga beteenden och att kunna tyda behov och signaler kan stärka relationen och bandet mellan katt och djurägare.

Förståelsen för hur olika stressorer i kattens miljö tillsammans kan leda till utvecklande samt förstärka problembeteenden är viktig. Amat et al. (2015) framför hur den upplevda stressen blir större när flera stressorer är närvarande samtidigt. Detta innebär att insatser kan behöva göras inom flera områden för att komma tillrätta med problemen, då det inte behöver vara en specifik anledning som utlöst problemet. Sett ur perspektivet kattvälfärd är åtgärdandet av dessa stressorer också av stor vikt, då en miljö med många stressorer inte kan anses adekvat att hålla katter i. Enligt Ellis et al. (2013) kan det ofta vara så att miljön i hemmet ses över först när djurägaren lägger märke till något i kattens beteende som uppfattas som oönskat eller olämpligt. Först då söker många hjälp, istället för att redan från början ha ett förebyggande förhållningssätt och se över kattens miljö och behov (Ellis et al. 2013).

Många djurägare är inte medvetna om vikten av att ha tillräckligt många resurser i form av exempelvis matskålar, viloplatser, leksaker och kattlådor i hemmet. Orsaker till urinering på oönskade platser som nämnts tidigare kan vara att miljön, placering och val av kattlåda inte är optimal eller saknar lämpligt substrat som passar individen. Att det är viktigt att försöka prova sig fram till vad katten föredrar är inte självklart för alla djurägare.

Enligt Carney et al. (2014) är det bra att ha en extra kattlåda utöver antalet katter och även i hushåll med bara en katt kan det vara fördelaktigt med två. Katter som trivs bra ihop kan ofta dela resurser, men om det finns konflikter mellan katter i hemmet är det viktigt med avskilda platser och ökat antal resurser. Författaren menar vidare att det finns ett stort utbud av olika typer av kattsand på marknaden, som dock oftast är utformad för att i första hand passa djurägare och inte kattens behov. Sanden påstås till exempel passa för hushåll med flera katter eller att den ska lämna mindre odör genom olika doftande ämnen. En del katter kan dock uppleva starka dofter som motbjudande och få aversioner mot kattlådan. De flesta katter föredrar neutral kattsand som är sandlik samt har tillräckligt djup att gräva i. Det är viktigt att kattägare tänker på att även om kattsanden är parfymerad så betyder inte det att kattlådan kan tömmas mindre ofta (Carney et al. 2014).

När det gäller klösplatser är det troligen också vanligt att dessa placeras där det passar kattägaren bäst. I många fall har kattägare inte kunskap om att det finns mer lämpliga platser i hemmet än andra. DePorter och Elzerman (2019) menar att det är ett bra val att placera klösplatser exempelvis nära viloplatser eller vid fönster (DePorter & Elzerman 2019). Även med klösmaterial är det viktigt att som tidigare nämnt se vad katten föredrar. Detta för att katten ska få en så bra klösmiljö som möjligt i hemmet och för att förhindra klösande på oönskade platser.

En viktig komponent för att kunna vidareutbilda och öka kunskapen hos djurägare är att djurhälsopersonal besitter tillräcklig kunskap. Inte enbart medicinska tillstånd behöver utredas, utan den friska individens behov och etologi är fundamental för att kunna erbjuda förebyggande åtgärder. Det är kombinationen av behandling av befintliga medicinska och icke-medicinska tillstånd samt förebyggandet av detsamma som utgör grunden för god välfärd. Ellis et al. (2013) skriver att de flesta veterinärer i USA inte har fått tillräcklig förståelse och kunskap om katters beteende och behov via veterinärutbildningen (Ellis et al. 2013). Inom veterinärutbildningen och djursjukskötprogrammet i Sverige skulle mer kunskap inom detta område också kunna leda till ett bättre förebyggande arbete genom rådgivning likväl som en mer effektiv hantering av befintliga beteendeproblem. Redan vid det första besöket på kliniken med en kattunge skulle grundläggande råd och tips kring naturliga beteenden och vikten av en god miljö kunna erbjudas i förebyggande syfte.

Ellis et al. (2013) lyfter fram att det har utformats fem grundpelare som kan fungera som en mall för djurhälsopersonal och kattägare för att främja en hälsosam miljö för sällskapskatter. Dessa beskrivs i riktlinjer som producerats av American Association of Feline Practitioners (AAFP) och International Society of Feline

Medicine (ISFM). Att ha kunskap om dessa fem grundpelare kan minska och förebygga stress och oönskade beteenden hos katter.

De fem grundpelarna innefattar att;

- Erbjudna en trygg plats
- Erbjudna flera och separerade resurser såsom kattlådor och klösplatser.
- Erbjudna möjlighet för lek- och jaktbeteende
- Erbjudna en positivt, konsekvent och förutsägbar social interaktion mellan katt och människa
- Erbjudna en miljö som tar hänsyn till kattens specifika doftsinne

(Ellis et al. 2013).

Trots att det finns högkvalitativa studier kring både kattens naturliga behov och djupgående undersökningar kring problembeteenden verkar detta inte nå ut till vare sig djurägare eller djurhälsopersonal. Då djurägare i första hand vänder sig till källor på internet för rådgivning kring sina katter är det viktigt att även djursjukvården anpassar sig till denna nya verklighet. Lättillgängliga källor med vetenskaplig information rörande oönskade problembeteenden behöver utvecklas dit djurägare kan hänvisas. Denna information kan även vara till nytta för djurhälsopersonal som stöd vid utredningar och rådgivning.

Att kartlägga hur kunskapen hos både djurhälsopersonal och djurägare kan ökas är viktiga framtida forskningsområden. För att kunna göra skillnad inom katternas välfärd kan utbildningarna inom djurens hälso- och sjukvård behöva anpassas till kattens popularitet som sällskapsdjur. Det är tydligt att ökad kunskap om katters behov kan höja deras status och förbättra vården på djurkliniker. Det kan även underlätta hantering av katter både i hemmet och vid klinikbesök, främja relationen mellan djurägare och katt, minska stress samt öka välfärden och måendet hos katter. Även forskning som är anpassad efter den dynamiska hemmiljön behövs för att vidare kunna förstå katters interaktioner med såväl människor, berikning och andra katter.

6.1 Begränsningar

Denna litteraturstudie är utförd genom att inkludera litteratur som finns tillgänglig online samt är skriven på svenska och engelska. Detta innebär att information från källor som inte är publicerade online saknas från resultaten. Även forskning skriven på andra språk liksom dess funna eventuella kulturella nyanser saknas.

Arbetet innehåller främst senare forskning, vilket kan ha exkluderat insiktsfulla äldre studier. Dock har dessa nyare studier tagit avstamp i äldre forskning, vilka har inkluderats i detta arbete genom snöbollseffekten.

Denna litteraturstudie fokuserar på problembeteenden från ett etologiskt perspektiv, utan att i detalj redogöra för vilka medicinska tillstånd som kan orsaka sådana problem som ett symptom.

7. Konklusion

Denna litteraturstudie undersökte bakomliggande orsaker till de vanligast förekommande oönskade beteenden hos tamkatter samt vilka problem som djurägare söker hjälp för.

Den främsta bakomliggande orsaken till oönskade beteenden hos katter som sågs i litteraturen var otillräcklig kunskap hos djurägaren kring katters behov och naturliga beteenden. Brister i den sociala och fysiska miljön var ofta en utlösande faktor till upplevda problembeteenden. Även stress, rädsla och oro visade sig vara en viktig underliggande faktor för oönskade beteenden. Oönskade beteenden förebyggs bäst genom att låta katten få utlopp för naturliga beteenden och behov, se över den sociala miljön samt genom att erbjuda fullgoda resurser och berikning.

Djurägare sökte främst hjälp för de oönskade beteenden som drabbade djurägarna själva, såsom urinering och klösning på oönskade platser och aggression. Stress, rädsla och oro upplevdes som det minst problematiska beteendet, vilket skapar svårigheter ur ett välfärdsperspektiv då detta är den problematik som främst drabbar katten.

Ökad kunskap kring katters naturliga beteenden och behov hos både djurhälsopersonal och djurägare är kritiskt för katters välfärd. Vidare forskning kring hur katter påverkas i sin hemmiljö är önskvärt.

Referenser

- Agria (2017) *Husdjur i vart tredje svenskt hem*.
<https://www.agria.se/pressrum/pressmeddelanden-2017/sallskapsdjur-i-mer-an-vart-tredje-hushall/> [2023-03-13]
- Ahola, M.K., Vapalahti, K., Lohi, H. (2017). Early weaning increases aggression and stereotypic behaviour in cats. *Scientific Reports*. 7, 1–9.
<https://www.nature.com/articles/s41598-017-11173-5>
- Amat, M., Manteca, X. (2019). Common feline problem behaviours: Owner-directed aggression. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 21 (3), 245–255.
<https://doi.org/10.1177/1098612X19831206>
- Amat, M., de la Torre, J.L.R., Fatjó, J., Mariotti, V.M., Van Wijk, S., Manteca, X. (2009). Potential risk factors associated with feline behaviour problems. *Applied Animal Behaviour Science*. 121 (2), 134–139.
<https://doi.org/10.1016/j.applanim.2009.09.012>
- Amat, M., Camps, T., Manteca, X. (2015) Stress in owned cats: behavioural changes and welfare implications. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 18 (8), 577–586.
<https://doi.org/10.1177/1098612X15590867>
- Atkinson, T. (2018). *Practical feline behaviour: understanding cat behaviour and improving welfare*. CAB International.
- Barcelos, A.M., McPeake, K., Affenzeller, N., Mills, D.S. (2018). Common Risk Factors for Urinary House Soiling (Periuria) in Cats and Its Differentiation: The Sensitivity and Specificity of Common Diagnostic Signs. *Frontiers in veterinary science*, 5, 108–108. <https://doi.org/10.3389/fvets.2018.00108>
- Bain, M., Stelow, E. (2014). Feline aggression toward family members: a guide for practitioners. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*. 44 (3), 581–597. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2014.01.001>

- Bamberger, M., Houpt, K.A. (2006). Signalment factors, comorbidity, and trends in behavior diagnoses in cats: 736 cases (1991–2001). *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 229, 1602–1606.
<https://doi.org/10.2460/javma.229.10.1602>
- Bateson, P. (2014). Behavioural development in the cat. I: Turner, D. C., Bateson, P. *The domestic cat: the biology of its behaviour*. Third edition. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139177177.004>
- Bradshaw, J., Casey, R.A., Brown, S.L. (2012). The behaviour of the domestic cat. 2nd ed. Oxfordshire: CABI Publishing. <https://doi.org/10.1079/9781845939922.0190>
- Bradshaw, J. (2018). Normal feline behaviour: ... and why problem behaviours develop. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 20 (5), 411–421.
<https://doi.org/10.1177/1098612X18771203>
- Borchelt, P.L. (1991). Cat Elimination Behavior Problems. *The Veterinary clinics of North America. Small animal practice*, 21 (2), 257–264.
[https://doi.org/10.1016/S0195-5616\(91\)50031-0](https://doi.org/10.1016/S0195-5616(91)50031-0)
- Carney, H.C., Sadek, T.P., Curtis, T.M., Halls, V., Heath, S., Hutchison, P., Mundschenk, K., Westropp, J.L. (2014). AAFP and ISFM Guidelines for Diagnosing and Solving House-Soiling Behavior in Cats. *Journal of feline medicine and surgery*. 16 (7), 579–598. <https://doi.org/10.1177/1098612X14539092>
- Casey, R.A., Bradshaw, J.W.S. (2008). Owner compliance and clinical outcome measures for domestic cats undergoing clinical behavior therapy. *Journal of veterinary behavior*. 3 (3), 114–124. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2008.02.001>
- Crowell-Davis, S.L., Curtis, T.M., Knowles, R.J. (2004). Social organization in the cat: a modern understanding. *Journal of feline medicine and surgery*. 6 (1), 19–28.
<https://doi.org/10.1016/j.jfms.2003.09.013>
- Crowell-Davis, S.L. (2007). Cat behaviour: social organization, communication and development. I: Rochlitz, I. (red.) *The Welfare Of Cats*. Dordrecht: Springer. 1–22. <https://doi.org/10.1007/978-1-4020-3227-1>
- Curtis, T.M. (2008). Human-directed aggression in the cat. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*. 38 (5), 1131–1143.
<https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2008.04.009>

- de Souza Machado, D., da Silva Gonçalves, L., Vicentini, R.R., Ceballos, M.C., Sant'Anna, A.C. (2020). Beloved Whiskers: Management Type, Care Practices and Connections to Welfare in Domestic Cats. *Animals*. 10 (12).
<https://doi.org/10.3390/ani10122308>
- DePorter, T.L., Elzerman, A.L. (2019). Common feline problem behaviors: Destructive scratching. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 21 (3), 235–243.
<https://doi.org/10.1177/1098612X19831205>
- Driscoll, C.A., Menotti-Raymond, M., Roca, A.L., Hupe, K., Johnson, W.E., Geffen, E., Harley, E.H., Delibes, M., Pontier, D., Kitchener, A.C., Yamaguchi, N., O'Brien, S.J., Macdonald, D.W. (2007). The near eastern origin of cat domestication. *Science*. 317 (5837), 519–523. <https://doi.org/10.1126/science.1139518>.
- Driscoll, C.A., Clutton-Brock, J., Kitchener, A.C., O'Brien, S.J. (2009). The Taming of the Cat. *Scientific American*, 300 (6), 68–75.
- Ellis, S.L.H., Rodan, I., Carney, H.C., Heath, S., Rochlitz, I., Shearburn, L.D., Sundahl, E., Westropp, J.L. (2013). AAFP and ISFM Feline Environmental Needs Guidelines. *Journal of feline medicine and surgery*. 15 (3), 219–230.
<https://doi.org/10.1177/1098612X13477537>
- Foreman-Worsley, R., Farnworth, M.J. (2019). A systematic review of social and environmental factors and their implications for indoor cat welfare. *Applied Animal Behaviour Science*. 220. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2019.104841>
- Frank, D., Dehasse, J. (2004). Differential diagnosis and management of human-directed aggression in cats. *Clinical Techniques in Small Animal Practice*. 19 (4), 225–232. [https://doi.org/10.1016/S0195-5616\(02\)00131-6](https://doi.org/10.1016/S0195-5616(02)00131-6)
- Gabrielsson, N., Jonsson, S. (2021). *Rådgivning och behandling av innekissande katter inklusive användandet av psykofarmaka: en enkätstudie riktad till djurhjälsopersonal*. Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för kliniska vetenskaper/Djursjukskötprogrammet. <https://stud.epsilon.slu.se/16941/>
- Heidenberger, E. (1997). Housing conditions and behavioural problems of indoor cats as assessed by their owners. *Applied Animal Behaviour Science*. 52 (3–4), 345–364.
[https://doi.org/10.1016/S0168-1591\(96\)01134-3](https://doi.org/10.1016/S0168-1591(96)01134-3)
- Heath, S. (2007). Behavior problems and welfare. I: Rochlitz, I. (red.) *The welfare of cats*. Dordrecht: Springer. 91–118. <https://doi.org/10.1007/978-1-4020-3227-1>

- Heath, S. (2019). Common feline problem behaviours: Unacceptable indoor elimination. *Journal of feline medicine and surgery*, 21 (3), 199–208.
<https://doi.org/10.1177/1098612X19831202>
- Herron, M.E. (2010). Advances in Understanding and Treatment of Feline Inappropriate Elimination. *Topics in companion animal medicine*, 25 (4), 195–202.
<https://doi.org/10.1053/j.tcam.2010.09.005>
- Hirsch, E.N., Geijer, J., Andersson, M. (2022). Owner Perceived Behavior in Cats and the Influence of Husbandry Practices, Housing and Owner Attitudes in Sweden. *Animals*. 12 (19). <https://doi.org/10.3390/ani12192664>
- Horwitz, D.F. (2001). Feline Aggression. I: Houpt, K. *Recent Advances in Companion Animal Behavior Problems*. International Veterinary Information Service.
- Horwitz, D.F. (2019). Common feline problem behaviors: Urine spraying. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 21 (3), 209–219.
<https://doi.org/10.1177/1098612X19831203>
- Horwitz, D.F., Rodan, I. (2018). Behavioral awareness in the feline consultation - Understanding physical and emotional health. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 20, 423–436. <https://doi.org/10.1177/1098612X18771204>
- Jordbruksverket (2022). *Operativa ingrepp och avlivning*.
<https://jordbruksverket.se/djur/hundar-katter-och-smadjur/katter/sa-skoter-du-din-katt> [2023-03-23]
- Karn-Buehler, J., Kuhne, F. (2022). Advice on cat behavior in German veterinary practices: Expectations of cat owners and influencing factors on compliance. *Journal of Applied Animal Welfare Science*.
<https://doi.org/10.1080/10888705.2022.2063022>
- Kass, P.H. (2007). Cat Overpopulation in the United States. I: Rochlitz, I. (eds) *The Welfare Of Cats*. vol 3. 119–139. Dordrecht: Springer.
https://doi.org/10.1007/978-1-4020-3227-1_5
- Landsberg, G.M. (1991). Feline Scratching and Destruction and the Effects of Declawing. *The Veterinary clinics of North America. Small animal practice*. 21 (2), 265–279.
[https://doi.org/10.1016/S0195-5616\(91\)50032-2](https://doi.org/10.1016/S0195-5616(91)50032-2)
- Mariti, C., Guerrini, F., Vallini, V., Bowen, J.E., Fatjó, J., Diverio, S., Sighieri, C., Gazzano, A. (2017). The perception of cat stress by Italian owners. *Journal of Veterinary Behavior*. 20, 74–81. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2017.04.002>

- Mendl, M., Harcourt, R. (2000). Individuality in the domestic cat: origins, development and stability. I: Turner D., Bateson, P. *The domestic cat: the biology of its behaviour*. New York, Cambridge University Press. 48–64.
<https://doi.org/10.1017/CBO9781139177177>
- Moberg, G.P., Mench, J.A. (2000). *The biology of animal stress. Basic principles and implications for animal welfare*. Wallingford: CABI Publishing.
- Moesta, A., Keys, D., Crowell-Davis, S. (2018). Survey of cat owners on features of, and preventative measures for, feline scratching of inappropriate objects: a pilot study. *Journal of feline medicine and surgery*, 20 (10), 891–899.
<https://doi.org/10.1177/1098612X17733185>
- Murphy, M.D., Larson, J., Tyler, A., Kvam, V., Frank, K., Eia, C., Bickett-Weddle, D., Flaming, K., Baldwin, C.J., Petersen, C.A. (2013). Assessment of owner willingness to treat or manage diseases of dogs and cats as a guide to shelter animal adoptability. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 242 (1). <https://doi.org/10.2460/javma.242.1.46>
- Neilson, J.C. (2003). Feline house soiling: elimination and marking behaviors. *The Veterinary clinics of North America. Small animal practice*. 33 (2), 287–301.
<https://doi.org/10.1053/j.ctsap.2004.10.003>
- Pryor, P.A., Hart, B.L., Bain, M.J., Cliff, K.D. (2001). Causes of urine marking in cats and effects of environmental management on frequency of marking. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 219 (12), 1709–1713.
<https://doi.org/10.2460/javma.2001.219.1709>
- Ramos, D. (2019). Common feline problem behaviors: Aggression in multi-cat households. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 21 (3), 221–233.
<https://doi.org/10.1177/1098612X1983120>
- Rochlitz, I. (2007). Housing and welfare. I: Rochlitz, I. (red.) *The welfare of cats*. Dordrecht: Springer. 177–204.
- Rochlitz, I. (1999). Recommendations for the housing of cats in the home, in catteries and animal shelters, in laboratories and in veterinary surgeries. *Journal of Feline Medical Surgery*. 1, 181–191. [https://doi.org/10.1016/S1098-612X\(99\)90207-3](https://doi.org/10.1016/S1098-612X(99)90207-3)
- Salman, M.D., Hutchison, J., Ruch-Gallie, R., Kogan, L., New, J.C., Kass, P.H., Scarlett, J.M. (2000). Behavioral Reasons for Relinquishment of Dogs and Cats to 12 Shelters. *Journal of applied animal welfare science*. 3 (2), 93–106.
https://doi.org/10.1207/S15327604JAWS0302_2

- Sandøe, P., Nørspang, A.P., Forkman, B., Bjørnvad, C.R., Kondrup, S.V.S., Lund, T.B. (2017). The burden of domestication: a representative study of welfare in privately owned cats in Denmark. *Animal Welfare*. 26 (1), 1–10.
<https://doi.org/10.7120/09627286.26.1.001>
- Seawright, A., Casey, R., Kiddie, J., Murray, J., Gruffydd-Jones, T., Harvey, A., Hibbert, A., Owen, L. (2008). A case of recurrent feline idiopathic cystitis: The control of clinical signs with behavior therapy. *Journal of veterinary behavior*, 3 (1), 32–38. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2007.09.008>
- Shore, E.R. (2005). Returning a recently adopted companion animal: adopter's reasons for and reactions to the failed adoption experience. *Journal of applied animal welfare science*. 8 (3), 187–198. https://doi.org/10.1207/s15327604jaws0803_3
- Shore, E.R., Burdsal, C., Douglas, D.K. (2008). Pet Owners' Views of Pet Behavior Problems and Willingness to Consult Experts for Assistance. *Journal of Applied Animal Welfare Science*. 11 (1), 63–73.
<https://doi.org/10.1080/10888700701729221>
- SJVFS 2022:34. *Statens jordbruksverks föreskrifter om registrering av hundar och katter*. Jönköping: Statens jordbruksverk.
https://jvdoc.sharepoint.com/sites/sjvfs/Shared%20Documents/2022_34/2022-034.pdf?ga=1
- SJVFS 2020:8. *Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hållande av hundar och katter*. Jönköping: Statens jordbruksverk.
https://jvdoc.sharepoint.com/sites/sjvfs/Shared%20Documents/2020_8/2020-008.pdf?ga=1
- Strickler, B.L., Shull, E.A. (2014). An owner survey of toys, activities, and behavior problems in indoor cats. *Journal of Veterinary Behavior*. 9 (5), 207–214
<https://doi.org/10.1016/j.jveb.2014.06.005>
- Vinke, C.M., Godijn, L.M., van der Leij, W.J.R. (2014). Will a hiding box provide stress reduction for shelter cats? *Applied Animal Behaviour Science*. 160, 86–93.
<https://doi.org/10.1016/j.applanim.2014.09.002>
- Wilson, C., Bain, M., DePorter, T., Beck, A., Grassi, V., Landsberg, G. (2016). Owner observations regarding cat scratching behavior: an internet-based survey. *Journal of feline medicine and surgery*. 18 (10), 791–797.
<https://doi.org/10.1177/1098612X15594414>

Wright, J.C., Amoss, R.T. (2004). Prevalence of house soiling and aggression in kittens during the first year after adoption from a humane society. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 224 (11).
<https://doi.org/10.2460/javma.2004.224.1790>

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Föreliggande arbete ska publiceras med 12 månaders fördröjning av fulltexten (tillfälligt läsningsembargo). Därefter ger jag/vi härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.